

Om glesbygd och avfolkning

Prisma/Verdandis nyutkomna treklöver **Sveket mot Norrland** av Macke Nilsson (7:50); **Upp till kamp i Båtskärsnäs** av Åke Daun (12:50) och **Centralbyråkraterna och glesbygden** av Ottar Brox (17:50) är på ytan en stark och mångfasetterad protest mot filosofin bakom den svenska och norska lokaliseringspolitiken på senare år.

På djupet gäller protesten grunden för hela den moderna samhällsutvecklingen.

Var och en från sin utgångspunkt skildrar författarna hur övergången från ett stationärt eller halvstationärt samhälle till ett rörligt drabbar individer, orter och hela landsändar. De avvisar talet om lagbundenhet i utvecklingen och söker i stället drivkrafterna i kortsiktiga profitintressen, centralbyråkratisk maktfullkomlighet och en allmänt avtagande humanism hos de styrande. Även utanför Norrland finns det säkert många som tycker att de tre författarnas budskap är ord i rättan tid.

• Väsentliga fakta

"Glesbygdstriologin" är intressant av flera skäl. För det första presenterar den väsentliga fakta på ett oftast lättillgängligt sätt. Macke Nilsson är den uppretade journalisten på jakt efter sanningen bakom 60-talets Norrlandspolitik. Han har säkert bara funnit bitar av den men de han visar fram är ganska genanta både för näringsliv och kanslihus. Etnografen Åke Dauns studie av "maktspelet i Båtskärsnäs" inför nedläggningen av det statligt ägda sågverket härom året visar vilka intressanta resultat som modern socialantropologisk forskning kan ge. Den belyser också vikten av tvärvetenskapliga betraktelsesätt på samhällsproblem av skilda slag. Ottar Brox konkretiserade kritik av Nordnorgeplanen har stor generell räckvidd och drabbar på det principiella planet Sverige minst lika hårt som vårt grannland.

Böckerna är intressanta också som uttryck — om än ovanligt välartikulerade — för den starkt tilltagande kritiken mot de krafter och värderingar som tillåts styra utvecklingen både hos oss och i många andra länder. Mycket kort ut-

tryckt skjuter de in sig på den företagsekonomiska lönsamhetskalkylen som grundval för beslut med räckvidd för individers och hela landsändars fortlevnad. De pläderar för människan i kalkylen. Det vore förvånansvärt om de inte skulle bidra till att påverka uppläggningsen av 70-talets lokaliseringspolitik. Att den kommer att bli betydligt mer "radikal" eller "aktiv" än 60-talets torde vara klart. Det antyds bl a av Lo:s uttalanden i frågan.

• Flammande kritik ensidig

Det tredje skälet till att glesbygdstriologin är intressant är att den exemplifierar "pendeleffekten" i samhällsdebatten. Diskussioner och ibland handling rusar från den ena ytterligheten till den andra. Att begära en fullkomlig totallösning i en given situation är naturligtvis meningslöst. Men det finns ofta anledning att önska sig en större vilja att förstå "motståndarens" bevekelsegrunder — även om det måste ske till priset av mindre sting i kritiken. De tre böckerna är flammande i sin kritik men just därför också ensidiga. Författarna anstränger sig åtminstone inte att visa om de är medvetna om värdet i olika avseenden av ett rörligt samhälle.

Hur många av dem som motvilligt byter arbete och bostadsort upplever *i efterhand* förändringen som positiv? Hur mycket skulle en konsekvent genomförd satsning på tanken att arbetstillfället alltid skall komma till arbetskraften kosta? Har Sverige i den givna internationella konkurrensmiljön överhuvudtaget möjlighet att slå av på kravet på effektivitet och snabb tillväxt? Det är några exempel på frågor som visar att treklövern måste utökas åtminstone till en fyrklöver och antagligen till en hel bukett innan glesbygdproblemen kan anses vara något så när allsidigt belysta.

Bengt Rydén

"Glesbygdstriologin" är intressanta som uttryck för den starkt tilltagande kritiken mot de krafter och värderingar som tillåts styra utvecklingen både hos oss och i många andra länder.